

УДК 330.34

Шляга О.В., к.е.н., доцент
доцент кафедри економіки підприємства
Фурсик М.В.
Запорізька державна інженерна академія
sh_ov@list.ru

СУТНІСТЬ ДІАГНОСТИКИ ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Шляга О.В., Фурсик М.В. Сутьность диагностики экономического стану підприємства в сучасних умовах господарювання. У статті проведено дослідження понятійного апарата економічної діагностики та узагальнені підходи до розкриття її змісту. Аналіз існуючих підходів до визначення поняття діагностики дозволив уточнити сутність діагностики економічного стану підприємства в сучасних умовах господарювання.

Шляга О.В., Фурсик М.В. Сущность диагностики экономического состояния предприятия в современных условиях хозяйствования. В статье проведено исследование понятийного аппарата экономической диагностики и обобщены подходы к раскрытию ее содержания. Анализ существующих подходов к определению понятия диагностики позволил уточнить сущность диагностики экономического состояния предприятия в современных условиях хозяйствования.

Shliaga O., Fursik M. The essence of enterprise' economic position diagnostics in the modern terms of management. The article deals with the studying of concept vehicle of economic diagnostics and with the generalization of the scientific approaches of its maintenance. The analysis of the existent determination approaches of diagnostics' concept allowed to specify the essence of enterprise' economic position diagnostics in the modern terms of management.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку нашої держави зумовлює високі вимоги до оцінки ефективності функціонування економічних систем різних рівнів. Але основна увага приділяється саме підприємству як первинній, основній, самостійній ланці народного господарства, що створює конкретні економічні блага, а отже, є першоосновою національного багатства України.

Питання підвищення ефективності управління підприємствами займає вчених-економістів протягом багатьох десятиліть. Відомий на сьогоднішній день комплекс наукових розробок, концепцій, підходів, методів і методик значною мірою сприяє вирішенню покладених на них завдань, однак розвиток управлінської практики виявляє нові проблеми сучасного підприємства як соціально-економічної системи, на яке впливає безліч внутрішніх та зовнішніх чинників. Ускладнення характеру діяльності підприємств в сучасних умовах висуває нові вимоги до інструментів управління і, зокрема, до методів дослідження й оцінки їх діяльності. Саме тому в даний час склалися об'єктивні

передумови для застосування в системі управління підприємствами інструмента, який дозволяв би проводити детальне дослідження, одержувати достовірну та повну інформацію про діяльність підприємства, що служила би базою для розробки та прийняття ефективних управлінських рішень. На наш погляд, таким інструментом управління повинна стати економічна діагностика.

Основним завданням економічної діагностики є системна оцінка результативності господарської діяльності за кілька періодів, виявлення факторів, які позитивно чи негативно вплинули на неї, а також визначення реальної фінансової стійкості підприємства в цілому чи окремих аспектів його платоспроможності, кредитоспроможності, інвестиційної привабливості тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різних аспектів економічної діагностики присвячена низка праць вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема М. Альберта, Ю. Бахрамова, А. Беляєва, Т. Бухтіярової, Д.Валового, О. Вартанова, А. Верби, А. Воронкової, О. Гетьмана, М. Глазова, В. Глухова, А. Градова, Н. Данілочкіної, О. Дмитрієвої, Н. Євдокимова, Т.Загорної, А. Кірієнка, Б. Коласса, Е. Короткова, Б. Кузіна, Л. Лігоненко, М.Мескона, О. Муравйова, О. Олексюка, Н. Погостинської, Т. Решетняк, Н.Родіонової, З. Соколовської, І. Фаріон, Ф. Хедоурі, Ю. Черняка, В. Шаповала, Г. Швиданенко, Р. Шніппера та ін. Вітчизняні та закордонні економісти досить широко представили теоретичні основи діагностики, визначили природу і форми діагностики, її зв'язок з економічним аналізом, дослідили процедури та методи діагностики, розробили прийоми практичного застосування діагностичного аналізу на підприємстві.

Водночас, питання діагностування економічного стану підприємств у сучасних умовах господарювання потребує подальшого дослідження. У цьому зв'язку певний інтерес являє вивчення сутності поняття «діагностика», а також проведення аналізу наукових поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених щодо суті та основних завдань діагностики економічної діяльності підприємств.

Мета статті. Метою аналізованого дослідження є уточнення сутності діагностики економічного стану підприємства в сучасних умовах господарювання шляхом узагальнення наявного понятійного апарата економічної діагностики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «діагностика» (від грец. *diagnostikos* – спроможний розпізнавати, визначати, розрізняти) означає розпізнавання стану досліджуваного об'єкта за непрямими ознаками [12]. Інший можливий переклад цього терміна – вивчення стану об'єкта, у тому числі економічного, що відповідає традиційному поняттю економічного аналізу [4, с.223]. Спочатку поняття «діагностика» використовувалось лише як медичний термін [22, с.717], на початку ХХ ст. з'являється поняття «технічна діагностика» [24] і тільки в кінці ХХ ст. у сфері економічних досліджень починає застосовуватись термін «економічна діагностика» [6, 9-10, 13-14, 31-32]. Однак, в економічному значенні термін «діагностика» вживався здебільшого як синонім дослідження, вивчення чинників впливу на підприємницьку діяльність. Застосування в економіці медичного терміна цілком закономірне, оскільки якщо ідентифікувати стан людини та

підприємства, то стає можливим розгляд підприємства як складного «організму», який «живе», «хворіє», «видужує» як і будь-який інший організм, «...тому деякі закономірності, властиві біологічним системам, поширюються і на економічні» [19, с.46].

Виявлена актуальність застосування економічної діагностики в управлінні підприємством, все більше її визнання сучасною теорією і практикою, на жаль, поки що не призвело до завершеності загальноприйнятого понятійного апарату та не усунуло виниклих на перших етапах його розвитку протиріч. На відміну від медичної та технічної наук, для яких на даний момент теорія діагностики достатньо опрацьована, в економіці, з властивою їй невизначеністю ситуацій і серйозною обмеженістю інформації, що використовується, діагностика поки що не набула аналогічного звучання. Особливо це стосується опису діагнозів і можливих причин виникнення проблем, адже економічні явища є досить різноманітними.

На наш погляд, труднощі, які виникають при розробці термінологічної та методологічної бази економічної діагностики можна пояснити, в першу чергу, її новизною як інструмента дослідження діяльності підприємства.

Вивчення спеціальної літератури з питання застосування діагностики в галузі економіки показало, що єдиної точки зору на розуміння її сутності немає. Узагальнення існуючих на сьогодні тлумачень поняття «діагностика» провідними вченими-економістами зведено в таблицю 1.

Таблиця 1 – Тлумачення поняття «діагностика» провідними вітчизняними та зарубіжними вченими-економістами

Автор(и)	Тлумачення поняття	Ключова характеристика
1	2	3
Не розмежовують поняття «економічна діагностика» та «аналіз (економічний, фінансовий)»:		
Бухтіярова Т.І.	Економічна діагностика «тісно пов'язана з аналізом господарської діяльності. По суті, це одне й те саме, що й аналіз, але тільки на рівні, коли система для виробничої діяльності пропонується у вигляді певного рівня складності системи» [5, с. 123]	більш складний рівень економічного аналізу
Градов А.П., Кузін Б.І.; Данілочкіна Н.Г. та ін. [16]	Діагностику розглядають як напрямок економічного аналізу, що дає змогу виявити характер порушення нормального перебігу економічних процесів на підприємстві [26, с. 24]	специфічний напрямок економічного аналізу
Коласс Б.	«Займатися діагностикою – це значить розглядати фінансовий стан підприємства так, щоб виявити в динаміці симптоми явищ, що можуть затримати досягнення поставлених цілей і вирішення завдань, піддаючи небезпеці заплановану діяльність» [15, с.43]	основний акцент робиться на діагностиці фінансового стану підприємства
Муравйов О.І.	Під економічною діагностикою підприємства необхідно розуміти «...спосіб встановлення характеру порушень нормального розвитку господарського процесу на основі типових ознак, властивих тільки даному порушенню» [21, с.72]; «економічна діагностика ... повинна служити мети експрес-аналізу,	новий напрямок динамічного економічного аналізу; аналіз і контроль відхилень від

	тобто аналізу швидкого та відносно дешевого... Можливо, що більш точним є визначення економічної діагностики як одного із прийомів аналізу, який дозволяє зробити висновок про будь-яку сторону діяльності об'єкта, не проводячи безпосередніх спостережень (вимірів) у цій сфері, а лише складаючи динаміку відповідних показників» [21, с.73]; «один зі способів уникнути підвищення трудомісткості аналізу... полягає в розвитку економічної діагностики – напрямку аналізу господарської діяльності, що дозволяє виявити і локалізувати порушення розвитку відтворювального процесу на основі мінімальної кількості показників, взятих у динаміці» [31, с.17]	нормального перебігу господарської діяльності підприємства
Фаріон І.Д.	«Діагностика – це метод аналізу стану внутрішнього середовища організації, встановлення проблем та вузьких місць, які спричиняють відхилення та деформації об'єкта від норми чи цілі, виявлення потенційно сильних та слабких сторін, що впливають на формування та реалізацію ефективної стратегії організації» [27, с. 8-9]	метод аналізу
Черняк Ю.І.	«Діагностика багато в чому переплітається з аналізом як за завданнями, так і за методами, взаємодоповнюючи один одного» [28, с.98]; на відмінність від аналізу, який являє собою переважно науково-теоретичне дослідження кабінетного типу, діагностика системи є «польовим дослідженням» і базується на безпосередньому дослідженні об'єкта	практичне наповнення науково-теоретичного дослідження
Розглядають діагностику як спосіб виявлення слабких місць для прийняття управлінських рішень:		
Беляєв А.А., Валовий Д.В.	Розуміють під діагностикою визначення стану об'єкта, предмета явища або процесу управління через реалізацію комплексу дослідницьких процедур, пошук у них слабких ланок та «вузьких місць» [2, с. 146]	пошук та виявлення «вузьких місць»
Воронкова А.Е.	Основним завданням є «оцінити можливі наслідки управлінських рішень з точки зору ефективності системи загалом». Поряд з цим зазначено, що діагностика діяльності підприємства спрямована «на встановлення й вивчення ознак, оцінку стану організаційної системи й виявлення проблем ефективного функціонування й розвитку організації, формування шляхів її рішення» [8, с. 42]	широкий аналіз виробничої (управлінської) діяльності
Гетьман О.О., Шаповал В.М.	«Діагностика як спосіб розпізнавання соціально-економічної системи за допомогою реалізації комплексу дослідницьких процедур і виявлення в них слабких ланок і «вузьких місць» відноситься до методів непрямих досліджень» [9, с. 9]	виявлення «вузьких місць»
Глазов М.М.	Визначає економічну діагностику як «вчення про методи та принципи розпізнавання дисфункцій і постановку діагнозу ... або ... процес постановки діагнозу об'єкта, що аналізується, з метою підвищення ефективності його функціонування, підвищення його життєздатності в умовах вільної конкуренції, вільного,	процес постановки діагнозу для підвищення ефективності функціонування

	нерегульованого ринку» [10, с.13]	аналізованого об'єкту
Бахрамов Ю.М., Глухов В.В. [3]	Діагностика економічної системи є сукупністю досліджень з визначення цілей функціонування підприємства, способів їх досягнення і виявлення недоліків	виявлення перешкод в досягненні цілей
Загорна Т.О.	«Економічну діагностику можна визначити як сукупність методів якісного та кількісного аналізу, методів прогнозування й оцінки ефективності використання ресурсів підприємства для досягнення цілей розвитку бізнесу з урахуванням зовнішніх обмежень у рамках стратегічної зони господарювання» [13, с. 14]	діагностичне дослідження для прийняття рішень у всіх аспектах управлінської діяльності
Мескон М., Альберт М., Хедоурі Ф.	Розглядають економічну діагностику як початковий етап прийняття управлінських рішень і вважають, що «перший крок на шляху вирішення проблеми – визначення або діагноз, повний і правильний», а зміст економічної діагностики – «складають виявлення, розпізнавання або прогноз відхилень від нормального або запланованого розвитку господарських процесів, визначення пов'язаних з цим причин і можливих наслідків» [20, с.125]	початковий етап прийняття управлінських рішень
Мурах А.	Визначає діагностику як спосіб встановлення характеру порушень нормального розвитку господарського процесу на основі типових ознак, властивих даному порушенню [13, с.11]	виявлення відхилень від нормальних умов
Родіонова Н.В.	Діагностику стану підприємства пропонує проводити з двох сторін: 1) фінансове та техніко-економічне діагностування з економічного погляду, що передбачає періодичне дослідження відповідних аспектів стану підприємства з метою уточнення тенденцій розвитку всіх видів діяльності, положення в траєкторії життєвого циклу і потім прийняття економічно та соціально обґрунтованих рішень для корегування; 2) організаційне діагностування як система методів, прийомів і методик виконання досліджень для визначення цілей функціонування суб'єкта господарювання, способу їх досягнення, виявлення проблем і вибору варіанта їх вирішення [23, с. 42]	оцінка стану підприємства для прийняття економічно соціально обґрунтованих варіантів рішень
Швиданенко Г.О., Олексюк О.І. [30]; Коротков Е.М. та ін.[2]	Розглядають економічну діагностику «як процес розпізнавання й визначення негативних (кризових) явищ у діяльності підприємства на основі помічених локальних змін, установлених залежностей, а також особливо помітних явищ поточної підприємницької діяльності» [29, с.6]	процес оцінки стану об'єкта для виявлення в них слабких ланок та «вузьких місць»
Вказують на суттєві відмінності економічного аналізу та оцінки від економічної діагностики:		
Вартанов О.С.	Надає класичне визначення економічної діагностики, розглядаючи її як складову частину комплексного економічного аналізу, і вважає, що «економічна діагностика спрямована, насамперед, на оцінку стану економічних об'єктів в умовах неповної інформації з метою виявлення проблем розвитку і перспективних	інтерпретація економічних результатів діяльності підприємства

	шляхів їх вирішення, а також на вивчення режимів функціонування самих систем», а також дозволяє виявляти «структуру зв'язків між показниками, щільність та динаміку цих зв'язків» [6, с.9-10]	
Верба В.А., Решетняк Т.І.	Розширюють межі економічної діагностики й акцентують увагу на взаємозв'язку проблем підприємства, визначаючи діагностику як процес детального і поглибленого аналізу проблем, виявлення факторів, що впливають на них, підготовки всієї необхідної інформації для ухвалення рішення, а також виявлення головних аспектів взаємозв'язку між проблемами, загальними цілями і результатами діяльності підприємства [7, с.134]	визначення проблемної ситуації на основі висновків про стан підприємства
Дмитрієва О.Г.	«Економічна діагностика наближена до економічного аналізу, але це не одне й те саме. Вони різняться метою, завданнями та інструментарієм, що використовується. Аналіз визначає кількісне значення параметрів, виявляє відхилення різних параметрів від норми, а діагностика (постановка діагнозу) – це агрегований синтетичний висновок про стан досліджуваного об'єкта, який складається на основі різної аналітичної інформації, її синтезу та порівняне. Тобто, головна відмінність економічної діагностики від аналізу полягає в її цільовій спрямованості на виявлення відхилень від норми, пошук патології» [11, с.22]	цільова спрямованість на виявлення відхилень
Євдокимова Н.М., Кірієнко А.В.	«Підсумком діагностування є підготовка висновків про нинішній стан об'єкта і прогноз його змін у майбутньому» [14, с. 13]	прогнозування після оцінювання стану діяльності підприємства
Лігоненко Л.О.	Пропонує розглядати діагностику як «систему ретроспективного, оперативного та перспективного цільового аналізу, спрямованого на виявлення ознак кризового стану підприємства, оцінку загрози його банкрутства та (або) подолання кризи» [18, с.102]	надання суб'єктиві управління аналітичної інформації, необхідної для оцінки можливості, доцільності та передумов виведення підприємства з кризового стану
Погостинська Н.М. та ін.	Розрізняє поняття економічної діагностики й аналізу, виходячи з їх головних функцій: функція діагностики – встановлення факту; функція аналізу – встановлення причини [32, с.33]; у вузькому розумінні, діагностика визначається як виявлення проблем, а в широкому – як оцінка, розрізнення і розпізнавання проблем	оцінка, розрізнення і розпізнавання проблем
Соколовська З.М. [25]	Розглядає економічну діагностику з позицій системного підходу, що дозволяє не тільки всебічно оцінювати стан підприємства в умовах неповної інформації, але і виявляти проблеми його	вивчення режимів функціонування системи в цілому

	функціонування, а також визначати шляхи їх вирішення, враховуючи коливання параметрів системи	
Шніппер Р.І. [1]	«Вивчення стану суб'єкта господарювання, вплив факторів розвитку соціально-економічних процесів та виявлення відхилень від нормального розвитку. Економічна діагностика орієнтована як на розпізнання економічних протиріч, так і розробку заходів для їх вирішення. Комплексний характер економічної діагностики полягає в тому, щоб прослідкувати динаміку досліджуваних процесів у взаємозв'язку, дослідити прямі та зворотні зв'язки між процесами. Діагностичні методи покликані відбивати причинно-наслідкові зв'язки і залежності» [13, с.10]	орієнтація на розпізнавання економічних протиріч та розробку заходів для їх подолання

Таким чином, на сьогодні в науковій літературі можна знайти різні підходи до визначення поняття діагностики. При цьому, досі не вироблено єдиної концепції, не визначено її змісту та функцій, різноманіття панує у методичному апараті.

Як бачимо, деякі науковці трактують економічну діагностику в досить вузькому сенсі та акцентують увагу лише на деяких її аспектах, що не розкриває повністю зміст діагностики та її потенційні можливості як сучасного управлінського інструменту.

Частина дослідників взагалі ототожнюють діагностику з аналізом (економічним або фінансовим), не виділяючи спеціальних функцій і завдань власне діагностики як окремого етапу управління. Однак, на нашу думку, недоцільно обмежувати діагностику тільки дослідженням фактичного фінансового стану підприємства за допомогою моніторингу системи фінансових показників. Економічна діагностика діяльності підприємства за своїм змістом та спрямуванням є також діагностикою проблем, що виникли в процесі функціонування підприємства та можуть зумовити негативні наслідки для його життєдіяльності, генерувати загрозу виникнення ситуації банкрутства та припинення діяльності.

На думку деяких фахівців, найбільш прогресивним виявляється застосування системного підходу в процесі діагностики, що дає змогу не тільки всебічно оцінювати стан об'єкта в умовах неповної інформації, але і виявляти проблеми його функціонування та визначати шляхи їх вирішення, враховуючи зміни параметрів системи. Системний підхід є більш перспективним з погляду виявлення сутності, функцій і методів економічної діагностики та дає змогу широко використовувати її можливості в процесі управління об'єктом як системою, що складається з взаємопов'язаних елементів, кожний з яких володіє власними особливостями і впливає на поведінку системи загалом.

Підхід до економічної діагностики як до нового напрямку економічного аналізу відображає її динамічний характер, тобто робить акцент на порівнянні показників у часі і необхідності встановлення нормативних значень показників, які є найбільш інформативними для різних етапів розвитку підприємства. Однак, економічна діагностика розглядається при цьому лише з погляду

системи дій, необхідних для постановки діагнозу та виявлення якісних характеристик порушень у діяльності підприємства.

Ряд авторів, зокрема А.Е. Воронкова та Л.А. Костирко, зосереджують увагу на виділенні окремих напрямків концепції діагностики. Так, А.Е.Воронкова розглядає три форми організаційного процесу встановлення діагнозу – аналітичну, експертну та імітаційну [8, с. 42]. Костирко Л.А. у власній монографії зазначає: «На сучасному етапі сформувалось чотири напрямки концепції діагностики: аналітична, інформаційна, антикризова, консультаційно-дорадча» [17, с. 8], а надалі розглядає ще два різновиди діагностики – дослідницьку та управлінську. Таким чином, економічна діагностика постає процесом інформаційної підтримки керівництва підприємства, спрямованої на досягнення його стратегічних цілей. До того ж, ряд дослідників акцентують увагу також на прогнозуванні після оцінювання стану діяльності підприємства, що вже відрізняє діагностику від звичайного аналізу та піднімає її на більш високий рівень.

Низка вчених суттєво розширюють зміст та сферу діагностики, зауважуючи на недостатність на основі висновків про стан підприємства визначати проблемну ситуацію та підкреслюючи необхідність розробляти конкретні рекомендації, цінність яких полягає не лише в оцінці минулої діяльності підприємства, а й у запобіганні повторення виявлених проблем у перспективі. Тому своєчасне проведення економічної діагностики діяльності підприємства спрямоване на виявлення причин виникнення негативних тенденцій до моменту їх настання та передбачає відповідне реагування на них.

Підсумовуючи розглянуті погляди науковців, вважаємо потрібним під діагностикою стану господарської діяльності підприємства розуміти вивчення стану суб'єкта господарювання на основі аналізу та синтезу статистичної інформації з метою своєчасного виявлення вад та переваг його розвитку, визначення проблемних сфер його діяльності та розроблення заходів щодо поліпшення такого стану на певному етапі у визначений проміжок часу.

Висновки та пропозиції. Проаналізувавши думки багатьох авторів, можна дійти до висновку, що представлені точки зору дозволяють розкрити лише деякі сторони економічної діагностики. На наш погляд, економічну діагностику не можна розглядати ні як частину економічного аналізу, ні як допоміжний елемент у процесі дослідження – вона має власний індивідуальний зміст.

Результати проведених досліджень з даної теми свідчать про те, що економічна діагностика вимагає більш детального та комплексного дослідження діяльності підприємства з метою одержання максимально достовірної інформації про його поточний стан і перспективи розвитку. Економічна діагностика покликана дати про об'єкт не тільки широкий спектр інформації у вигляді економічних показників, але й має абсолютно конкретну ціль – вдосконалити процес управління підприємством в умовах нестабільного динамічного середовища, що вимагає постійних корегувань у процесі управління з метою досягнення генеральної стратегічної мети. Здійснити це в рамках аналізу можливо повною мірою, оскільки економічний аналіз має свої

цілі та завдання і передбачає, передусім, отримання певної кількості ключових параметрів, що надають можливість визначити об'єктивну та точну картину стану підприємства. Тому, на наш погляд, економічну діагностику можна розглядати як процес інформаційної підтримки керівництва підприємства та один з етапів процесу управління, який передуює прийняттю управлінських рішень та являє собою самостійний напрям зі своїми прийомами, елементами і методами проведення.

У цілому, виконане дослідження понятійного апарату економічної діагностики та узагальнення підходів до розкриття її змісту підготувало теоретичну базу й виявило основні напрями для подальшої розробки методичних засад і практичного інструментарію економічної діагностики діяльності підприємства.

Список літератури:

1. Анализ тенденций и перспектив развития рыночной экономики : сб. науч. тр. / Под ред. Р.И. Шниппера; АН, Сибирское отделение; ИЭиОПП. – Новосибирск: ИЭиОПП, 1994. – 189 с.
2. Антикризисное управление : учебник / [Э.М. Коротков, А.А.Беляев, Д.В. Валовой и др.] ; под ред. Э.М. Короткова. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 432 с.
3. Бахрамов Ю.М. Финансовый менеджмент / Ю.М. Бахрамов, В.В. Глухов. – М.: Изд-во Лань, 2006. – 736 с.
4. Большой экономический словарь [под ред. А.Н. Азрилияна]. – 4-е изд., доп. и перераб. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 1248 с.
5. Бухтиярова Т.И. Экономический анализ и планирование деятельности акционерных предприятий / Т.И. Бухтиярова. – Челябинск: ЧТУ, 1993. – 305 с.
6. Вартанов А.С. Экономическая диагностика деятельности предприятия: организация и методология / А.С. Вартанов. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 79 с.
7. Верба В.А. Організація консалтингової діяльності : навч. посіб. / В.А. Верба, Т.І. Решетняк. – К.: КНЕУ, 2000. – 244 с.
8. Воронкова А.Е. Діагностика стану підприємства: теорія і практика : монографія / А.Е. Воронкова. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2008. – 520 с.
9. Гетьман О.О. Економічна діагностика: навч. посіб. [для студ. ВНЗів] / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 307 с.
10. Глазов М.М. Диагностика предприятий: новые решения / М.М.Глазов. – СПб: издательство СПбУЭФ, 1998. – 194 с.
11. Дмитриева О.Г. Региональная экономическая диагностика / О.Г. Дмитриева. – СПб.: СПбУЭФ, 1992. – 274 с.
12. Жданов И.Ф. Англо-русский экономический словарь / И.Ф. Жданов, З.Л. Вартумян. – М.: Русский язык, 1995. – 650 с.
13. Загорна Т.О. Економічна діагностика : навч. посіб. / Т.О. Загорна. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 400 с.

14. Євдокимова Н.М. Економічна діагностика: навч.-метод. посібник [для самост. вивч. дисц.] / Н.М. Євдокимова, А.В. Кірієнко. – К.: КНЕУ, 2003. – 110 с.
15. Коласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: учебн. пособие / Б. Коласс; пер. с франц.; под ред. проф. Я.В. Соколова. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 596 с.
16. Контроллинг как инструмент управления предприятием / [Е.А.Ананькина, С.В. Данилочкин, Н.Г. Данилочкина и др.]; под ред. Н.Г.Данилочкиной. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 279 с.
17. Костирко Л.А. Діагностика потенціалу фінансово-економічної стійкості підприємства : монографія / Л.А. Костирко. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2005. – 256с.
18. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій : монографія / Л.О. Лігоненко. – К.: КНТЕУ, 2001. – 580 с.
19. Мерзликина Г.С. Финансовый менеджмент: оценка несостоятельности предприятия / Г.С. Мерзликина. – Волгоград: ВГТУ, 1998. – 70 с.
20. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф.Хедоури; пер. с англ. – М.: Дело, 1992. – 702 с.
21. Муравьев А.И. Теория экономического анализа: проблемы и решения / А.И. Муравьев. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 144 с.
22. Петровский Б.В. Большая медицинская энциклопедия : в 29 т. / Б.В.Петровский. – М.: Сов. энциклопедия, 1974. – [3-е изд.] – Т.7: Диагностика. – 1977. – С. 717.
23. Родионова Н.В. Антикризисный менеджмент : учеб. пособие [для ВУЗов] / Н.В. Родионова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 223 с.
24. Сапожников В.В. Основы технической диагностики : учеб. пособ. / В.В. Сапожников, Вл.В. Сапожников. – М.: Учеб.-метод. центр МПС России; Маршрут, 2004. – 316 с.
25. Соколовская З.Н. Диагностика хозяйственных ситуаций в деятельности предприятия : монография / З.Н. Соколовская. – Одесса: ОЦНТ и ЭИ; ОКФА, 1995. – 120 с.
26. Стратегия и тактика антикризисного управления фирмой / под общ. ред. д.э.н., проф. А.П. Градова и д.э.н., проф. Б.И. Кузина. – СПб.: Специальная литература, 1996. – 510 с.
27. Фаріон І.Д. Діагностика і економічний аналіз у сфері послуг : курс лекцій / [І.Д. Фаріон, Л.І. Савчук, С.М. Жукевич] ; за ред. д.е.н., проф. І.Д.Фаріона. – Тернопіль: Вид-во «Екон. думка», 2005. – 260 с.
28. Черняк Ю.И. Системный анализ в управлении экономикой / Ю.И. Черняк. – М.: Экономика, 1975. – 191 с.
29. Швиданенко Г.О. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства : монографія / Г.О. Швиданенко, О.І.Олексюк. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 192 с.

Ключові слова: аналіз, діагностика, оцінка, стан підприємства, управління підприємством.

Ключевые слова: анализ, диагностика, оценка, состояние предприятия, управление предприятием.

Key words: analysis, diagnostics, estimation, enterprise' economic position, management by an enterprise.

Надійшла до редакції 20.03.2013 р.